

Brüssel, 22. detsember 2022
(OR. en)

16322/22

Institutsioonidevaheline
dokument:
2022/0426(COD)

DROIPEN 172
COPEN 466
JAI 1742
FREMP 283
SOC 703
CODEC 2110

ETTEPANEK

Saatja:	Euroopa Komisjoni peasekretär, allkirjastanud Martine DEPREZ, direktor
Kättesaamise kuupäev:	19. detsember 2022
Saaja:	Thérèse BLANCHET, Euroopa Liidu Nõukogu peasekretär
Komisjoni dok nr:	COM(2022) 732 final
Teema:	Ettepanek: EUROOPA PARLAMENDI JA NÕUKOGU DIREKTIIV, millega muudetakse direktiivi 2011/36/EL, milles käsitletakse inimkaubanduse tõkestamist ja sellevastast võitlust ning inimkaubanduse ohvrite kaitset

Käesolevaga edastatakse delegatsioonidele dokument COM(2022) 732 final.

Lisatud: COM(2022) 732 final

EUROOPA
KOMISJON

Brüssel, 19.12.2022
COM(2022) 732 final

2022/0426 (COD)

Ettepanek:

EUROOPA PARLAMENDI JA NÕUKOGU DIREKTIIV,

**millega muudetakse direktiivi 2011/36/EL, milles käsitletakse inimkaubanduse
tõkestamist ja sellevastast võitlust ning inimkaubanduse ohvrite kaitset**

{SEC(2022) 445 final} - {SWD(2022) 425 final} - {SWD(2022) 426 final} -
{SWD(2022) 427 final} - {SWD(2022) 428 final}

SELETUSKIRI

1. ETTEPANEKU TAUST

• Ettepaneku põhjused ja eesmärgid

Käesolevas ettepanekus sätestatakse meetmed, et paremini tõkestada inimkaubandust ja selle vastu võidelda ning kaitsta inimkaubanduse ohvreid vastavalt liidus kehtivale õigusraamistikule, nimelt direktiivile 2011/36/EL¹ (edaspidi „inimkaubandusevastane direktiiv“). Inimkaubandusevastases direktiivis on sätestatud inimkaubanduse tõkestamise ja selle vastu võitlemise üldine ELi raamistik, millega kehtestatakse inimkaubanduse valdkonnas kuritegude ja sanktsioonide määratlemise miinimumnormid ning sätted, millega selliseid kuritegusid tulemuslikumalt ennetada ja ohvreid paremini kaitsta, võttes samal ajal arvesse soolist aspekti². Direktiivis on sätestatud ELi ühised normid järgmistes valdkondades: i) inimkaubanduse kriminaliseerimine, uurimine ja selle eest vastutusele võtmine, sealhulgas süütegude, karistuste ja sanktsioonide määratlemine; ii) inimkaubanduse ohvri abistamine, toetamine ja kaitse ning iii) inimkaubanduse tõkestamine³.

Inimkaubandusevastase direktiivi vastuvõtmine 2011. aasta aprillis oli tähtis muudatus, millega suurendati ELi jõupingutusi inimkaubanduse tõkestamisel ja selle vastu võitlemisel ning ohvrite kaitsmisel. See oli oluline samm asjaomaste normide ühtlustamiseks kõigis liikmesriikides. Alates 2011. aastast on siiski tekkinud uusi probleeme või muutunud pakilisemaks mitmed juba olemasolevad. Need lahendatakse direktiivi sihipärase läbivaatamise kaudu.

Direktiivi nõuetekohane ja täielik ülevõtmine ning selle täielik rakendamine jäävad komisjoni prioriteediks. Pärast ülevõtmisaruarande⁴ vastuvõtmist jätkas komisjon koostööd liikmesriikidega ja kohustus kasutama talle aluslepingutega antud volitusi, et tagada direktiivi sätete täielik ülevõtmine ja rakendamine. Kasutades valdkondadeülest ja terviklikku lähenemisviisi, võttis komisjon vastu inimkaubanduse vastu võitlemise ELi strateegia 2021–2025,⁵ milles on sätestatud üksikasjalikud meetmed, et parandada direktiivi 2011/36/EL asjakohaste sätete rakendamist. Tegemist on jõuliste poliitikameetmetega, et võidelda inimkaubanduse vastu – alates tõkestamisest kuni ohvrite kaitsmiseni ning inimkaubitsejatele süüdistuse esitamise ja nende süüdimõistmiseni.

Ärakasutamise vormid on alates 2011. aastast muutunud. Seksuaalne ja tööalane ärakasutamine on alati olnud inimkaubanduse peamine eesmärk. Seksuaalse ärakasutamise eesmärgil toimuv inimkaubandus on pidevalt olnud ELis kõige levinum ärakasutamise vorm,

¹ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 5. aprilli 2011. aasta direktiiv 2011/36/EL, milles käsitletakse inimkaubanduse tõkestamist ja sellevastast võitlust ning inimkaubanduse ohvrite kaitset ja millega asendatakse nõukogu raamotsus 2002/629/JSK ([ELT L 101](#), 15.4.2011, lk 1–11).

² Euroopa Komisjon, „Kombineeritud hindamise tegevuskava / esialgne mõjuhindang“. Viide: Ares(2021)4984017 – 05/08/2021. Kättesaadav aadressil: [link](#).

³ Uuring: 38. küsimus, kaks riiklikku pädevat asutust (FR, LU), kaks riiklikku raportööri (EL, RO), kaks õiguskaitseasutust (EL, IE), neli muud (BG, kaks ES, MT), kaks kodanikuühiskonna organisatsiooni (BE, MT).

⁴ Euroopa Komisjoni aruanne, milles hinnatakse, millises ulatuses on liikmesriigid võtnud direktiivi 2011/36/EL (milles käsitletakse inimkaubanduse tõkestamist ja sellevastast võitlust ning inimkaubanduse ohvrite kaitset) järgimiseks vajalikke meetmeid, vastavalt direktiivi artikli 23 lõikele 1, [COM\(2016\) 722 final](#).

⁵ Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „Inimkaubanduse vastu võitlemise ELi strateegia 2021–2025“, [COM\(2021\) 171 final](#), 14. aprill 2021.

mille ohvrid moodustavad üle poole kõigist ohvritest ning mis mõjutab peamiselt naisi ja tüdrukuid⁶. Töölase ärakasutamise eesmärgil toimuv inimkaubandus on olnud ELis leviku poolest teine inimkaubanduse vorm, mille ohvrite arv on viimasel viiel aastal kiiresti kasvanud ja peaaegu kahekordistunud⁷. Siiski on aja jooksul rohkem esile kerkinud muudel eesmärkidel toimuv inimkaubandus, mis hõlmab nii inimkaubandusevastases direktiivis juba sisalduvaid ärakasutamise vorm (kerjamine, ärakasutamine kuritegelikuks tegevuseks ja elundite eemaldamine) kui ka selles selgesõnaliselt nimetatud vorme (sealhulgas sundabielud ja ebaseaduslik lapsendamine). Muudel eesmärkidel toimuva ärakasutamise ohvrite üldine osakaal moodustab üle 10 % kõigist ohvritest. Käesoleva ettepanekuga laiendatakse direktiivis sõnaselgelt nimetatud ärakasutamise vormide mittetäielikku loetelu ning lisatakse sellesse sundabielud ja ebaseaduslik lapsendamine tagamaks, et riikide õigussüsteemid hõlmaksid üha suuremat hulka inimkaubanduse eesmärgi.

Samuti on muutunud inimkaubitsejate tegutsemisviisid: sageli tegutsevad nad organiseeritud kuritegelikes rühmitustes ja selle tulemusena on suurenenud inimkaubanduse oht. Tehnoloogia areng võimaldab inimkaubitsejatel ohvreid veebi vahendusel värvata, neid teenuse osutamise jaoks pakkuda ja neid ära kasutada ning internetis eksploateeritavaid materjale laiemalt jagada. Samad tehnoloogilised vahendid muudavad raskemaks kuritegude avastamise, täideviijate tuvastamise ning süütegude toimepanemiseks kasutatud raha algupära kindlakstegemise ja kuriteoga teenitud tulu jälitamise. Käesoleva ettepanekuga püütakse lahendada inimkaubanduse üha suurenevast digiteerimisest tulenevaid probleeme ja tõhustada kriminaalõiguslike meetmete võtmist tehnoloogia abil toime pandud süütegude korral. Eelkõige viimastel aastatel on asjaomased sidusrühmad, sealhulgas ELi asutused, õiguskaitse- ja kohtuasutused, rahvusvahelised ja kodanikuühiskonna organisatsioonid, rõhutanud muret selliste inimkaubandusega seotud süütegude arvu suurenemise pärast, mis on toime pandud või mille toimepanemisele on kaasa aidanud info- ja kommunikatsioonitehnoloogia vahendusel.

Praegu juriidiliste isikute suhtes kohaldatav vabatahtlik sanktsioonirežiim ning selle ülevõtmise ja kohaldamise ulatus liikmesriikides ei vasta piisavalt inimkaubandusevastase direktiivi eesmärkidele. Käesoleva ettepanekuga tagatakse, et sanktsioonid on tõhusad, proportsionaalsed ja hoiatavad ning püütakse tõhustada kriminaalõiguslikku reageerimist juriidiliste isikute kasuks toime pandud inimkaubandusega seotud süütegudele, asendades vabatahtlikud sanktsioonid kahe erineva kohustusliku režiimiga, mida kohaldatakse tavaliste süütegude ja raskendavatel asjaoludel toime pandud süütegude korral.

Inimkaubandusevastane direktiiv võeti vastu 2011. aastal, enne vara arestimist ja konfiskeerimist käsitleva ELi õigusraamistiku vastuvõtmist. Seepärast teeb komisjon ettepaneku ajakohastada viidet tulu jälitamisele, arestimisele, haldamisele ja konfiskeerimisele ning viidata sõnaselgelt neid küsimusi puudutavatele ELi normidele.

Nii riiklikul kui ka piiriülesel tasandil on liikmesriikide varajase tuvastamise ja suunamise tavade osas veel palju arenguruumi. Nimelt ei ole kõigil liikmesriikidel riiklikku suunatismehhanismi ning selliste mehhanismide struktuur ja toimimine on liikmesriigiti väga

⁶ Aastatel 2019–2020 oli ELis 51 % kõigist ohvritest seksuaalse ärakasutamise eesmärgil toimunud inimkaubanduse ohvrid. Enamik neist on naised (88 %), kellest omakorda 73 % on naised ja 27 % tüdrukud. Euroopa Komisjon, „Aruanne inimkaubanduse vastases võitluses tehtud edusammude kohta (neljas aruanne)“, [viide lisatakse pärast vastuvõtmist].

⁷ Aastatel 2019–2020 oli ELis 28 % ohvritest töölase ärakasutamise eesmärgil toimunud inimkaubanduse ohvrid, mis tähendab märkimisväärselt kasvu võrreldes ajavahemikuga 2017–2018 (15 %). Samas.

erinev. Käesoleva ettepaneku eesmärk on tagada, et iga liikmesriik looks õigus- ja haldusnormidega riikliku suunamismehhanismi, et ühtlustada asjaomaste riiklike asutuste toimimist ning viia paremini kooskõlla nende struktuurid ja tavad, mis puudutavad ohvrite suunamist asjakohastesse abi- ja toetussüsteemidesse. See on ka esimene samm Euroopa suunamismehhanismi loomise suunas.

Hiljutistest uuringutest ja asjaomaste sidusrühmadega peetud konsultatsioonidest saadud teabest ilmneb, et inimkaubandust soodustav nõudlus ei ole vähenenud, kuigi on korraldatud asjakohaseid haridus- ja koolitusüritusi, teadlikkuse suurendamise kampaaniaid ning mitu liikmesriiki on oma siseriiklikku õigusesse üle võtnud inimkaubandusevastase võitluse direktiivi artikli 18 lõike 4. Kõigist sidusrühmade jõupingutustest hoolimata ei ole kadunud nõudlus seksuaalteenuste, odava tööjõu ja odavate toodete järele. See omakorda soodustab inimkaubandust seksuaalse ja tööalase ärakasutamise eesmärgil. Käesoleva ettepanekuga püütakse liikmesriikide õigusnorme paremini ühtlustada, et vähendada nõudlust. Ettepanekus tunnistatakse ka, et kriminaalõiguslike meetmetega saab nõudlust vähendada vaid osaliselt ning sellega peaksid jätkuvalt kaasnema haridus- ja koolitusüritused ning teadlikkuse suurendamise kampaaniad vastavalt inimkaubandusevastasele direktiivile.

Inimkaubandus on keeruline kuritegu. Et sellega asjakohaselt tegeleda on äärmiselt oluline tugineda ühtsetele ja usaldusväärsetele andmetele. Sarnaselt muudele kuritegevuse valdkondadele eeldatakse, et ka paljudest inimkaubanduse juhtumitest ei teatata. See on üks teguritest, mis takistab ELis toimuva inimkaubanduse ulatuse täielikku mõistmist. Samuti on teatatud juhtumite kohta andmete kogumine lünklik ning komisjoni kogutud statistika avalikustatakse pärast aruandeperioodi märkimisväärse hilinemisega. Käesoleva ettepaneku eesmärk on kohustada liikmesriike koguma ja esitama komisjonile igal aastal andmeid inimkaubanduse kohta ning veelgi ühtlustama andmete kogumist, et parandada selle kvaliteeti ja kiirendada aruannete avaldamist.

- **Kooskõla poliitikavaldkonnas praegu kehtivate õigusnormidega**

Inimkaubandusevastane direktiiv võeti vastu 15. aprillil 2011. Seda ei ole hiljem muudetud ega läbi vaadatud. ELi julgeolekuliidu strateegias,⁸ mis võeti vastu 2020. aasta juulis, tunnistati inimkaubandusjuhtumite kindlakstegemise, inimkaubitsejatele süüdistuse esitamise ja nende süüdimõistmisega seotud probleeme ning teatati selle kuriteoliigi vastu võitlemise uuest terviklikust lähenemisviisist. Inimkaubanduse vastu võitlemise ELi strateegias 2021–2025 on rõhutatud, et inimkaubandusevastase direktiivi täielik ülevõtmine ja rakendamine on endiselt komisjoni prioriteet. Selles kutsuti üles hindama direktiivi rakendamist ja vajaduse korral hindamise tulemuste põhjal seda läbi vaatama.

Käesolevas ettepanekus sisalduvad seadusandlikud meetmed ja sellega kaasnevad muud kui seadusandlikud meetmed on täielikult kooskõlas strateegia prioriteetidega vähendada inimkaubandust soodustavat nõudlust, lõhkuda kuritegelik ärimudel, et peatada ohvrite ärakasutamine, kaitsta, toetada ja võimestada ohvrid, eelkõige naisi ja lapsi, ning piirata kuritegevuse rahvusvahelist mõõdet. Kavandatud muudatused puudutavad nimetatud probleeme. Nende eesmärk on muuta inimkaubanduse tõkestamise ja selle vastu võitlemise ning selle kuriteo ohvrite kaitsmise raamistik tulemuslikumaks ning need koostati sidusalt selle raamistiku täiendamiseks.

Käesolevas ettepanekus sätestatakse normid, mis tuginevad liikmesriikide kogemustele inimkaubandusevastase direktiivi ülevõtmisel ja rakendamisel. Võttes arvesse paljude

⁸ COM (2020) 605 final.

sidusrühmade esitatud parandusettepanekuid, käsitletakse selles alates 2011. aastast toimunud muudatusi ja kõige uuemaid suundumusi inimkaubandusevastase võitluse valdkonnas. Käesoleva ettepanekuga nähakse ette raamistik, mis peaks võimaldama liikmesriikide õigussüsteeme ajakohastada ja paremini ette valmistada, et tulla toime praeguste probleemidega.

Ettepanekus tehakse kokkuvõtte järeldustest, mille komisjon esitab kaks korda aastas vastavalt inimkaubandusevastase direktiivi artiklitele 19 ja 20 koostatavas aruandes inimkaubandusevastases võitluses tehtud edusammude kohta. Selle aluseks on ELi tasandil riiklike raportööride või samaväärsete mehhanismide ELi võrgustiku, ELi kodanikuühiskonna inimkaubandusevastase platvormi kohtumised, kohtumised ELi asutustega, inimkaubandusevastase direktiivi hindamine⁹ ja mõjuhindang¹⁰ ning arvukad konverentsid, kohtumised ja mõttevahetused asjaomaste sidusrühmadega. Kavandatud muudatustes võetakse arvesse ka piirkondlike ja rahvusvaheliste organisatsioonide avaldatud asjakohaseid uuringuid ja aruandeid.

Käesolev ettepanek kajastab komisjoni võetud kohustust jälgida tähelepanelikult inimkaubandusevastase direktiivi nõuetekohast ja täielikku ülevõtmist ning nende siseriiklike õigusaktide tulemuslikkust, millega direktiiv on üle võetud. Komisjon tugineb teabele, mille liikmesriigid ülevõtmise käigus edastasid. Komisjon jälgib, kuidas võetakse siseriiklikku õigusesse üle uued normid, mis käsitlevad ärakasutatu teenuste teadlikku kasutamist, ja hindab siseriiklike õigusaktide mõju. Komisjon esitab [*viis aastat pärast ülevõtmise tähtpäeva*] Euroopa Parlamendile ja nõukogule aruande, milles hinnatakse seda, millises ulatuses on liikmesriigid võtnud uute normide järgimiseks vajalikke meetmeid ja milline on olnud nende meetmete mõju.

Käesolev ettepanek on täielikult kooskõlas rahvusvahelise organiseeritud kuritegevuse vastu võitlemise Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni konventsiooni täiendava naiste ja lastega kaubitsemise ning muu inimkaubanduse ärahoidmise ja selle kuriteo eest karistamise protokolliga, mis võeti vastu 2000. aastal ning mille osalised on Euroopa Liit ja kõik selle liikmesriigid.

• **Kooskõla muude liidu tegevuspõhimõtetega**

Inimkaubandusevastase direktiivi hindamisel leiti, et õiguslik vahend on kooskõlas asjakohaste ELi õigusaktidega. Kavandatud muudatused on kooskõlas liidu poliitiliste eesmärkidega ning eelkõige järgmisega:

- kuriteoohvrite õiguste ning neile pakutava toe ja kaitse nõudeid reguleeriv raamistik, eelkõige direktiiv 2012/29/EL¹¹;
- ebaseaduslikult riigis viibivate kolmandate riikide kodanike töandjatele kohaldatavate karistuste ja meetmete raamistik, eelkõige direktiiv 2009/52/EÜ¹²;

⁹ SWD (2022) 427.

¹⁰ SWD (2022) 425.

¹¹ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 25. oktoobri 2012. aasta direktiiv 2012/29/EL, millega kehtestatakse kuriteoohvrite õiguste ning neile pakutava toe ja kaitse miinimumnõuded ning asendatakse nõukogu raamotsus 2001/220/JSK ([ELT L 315](#), 14.11.2012, lk 57–73).

¹² Euroopa Parlamendi ja nõukogu 18. juuni 2009. aasta direktiiv 2009/52/EÜ, millega sätestatakse ebaseaduslikult riigis viibivate kolmandate riikide kodanike töandjatele kohaldatavate karistuste ja meetmete miinimumnõuded ([ELT L 168](#), 30.6.2009, lk 24–32).

- raamistik, mis reguleerib elamisloa väljaandmist pädevate asutustega koostööd tegevatele kolmandate riikide kodanikele, kes on inimkaubanduse ohvrid või kelle ebaseaduslikule sissepääsle on kaasa aidanud, eelkõige nõukogu direktiiv 2004/81/EÜ¹³;
- laste seksuaalse kuritarvitamise ja ärakasutamise ning lasteporno vastase võitluse kriminaalõiguslik raamistik, eelkõige direktiiv 2011/93/EL,¹⁴ ning laste seksuaalse ärakasutamise vastase võitluse raamistik, mis on sätestatud määruses (EL) XXXX/YYYY [ettepanek määruse kohta, millega kehtestatakse eeskirjad laste seksuaalse kuritarvitamise tõkestamiseks ja selle vastu võitlemiseks]¹⁵;
- vara tagasivõitmise ja konfiskeerimise raamistik, eelkõige Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv EL/XX/YY [kavandatud direktiiv vara sissenõudmise ja konfiskeerimise kohta]¹⁶.

2. ÕIGUSLIK ALUS, SUBSIDIAARSUS JA PROPORTSIONAALSUS

• Õiguslik alus

Käesoleva ettepanekuga muudetakse inimkaubandusevastast direktiivi. Seetõttu on selle õiguslikud alused ELi toimimise lepingu artikli 82 lõige 2 ja artikli 83 lõige 1, mis on muudetud õigusakti õiguslikud alused.

• Subsidiaarsus

Euroopa Liidu lepingu artiklis 5 sätestatud subsidiaarsuse ja proportsionaalsuse põhimõtte kohaselt ei suuda liikmesriigid üksi käesoleva ettepaneku eesmärke piisaval määral saavutada ning need on paremini saavutatavad liidu tasandil. Kooskõlas ELi toimimise lepingu artikli 83 lõikega 1 ja inimkaubandusevastase direktiivi kehtivate sätetega on liikmesriikidel õigus võtta vastu või säilitada liidu õiguses sätestatust rangemaid meetmeid.

Inimkaubanduse tõkestamist ja sellevastast võitlust ning inimkaubanduse ohvrite kaitset käsitlev kehtiv õigusraamistik nähti ette liidu tasandil kõigepealt nõukogu raamotsusega 2002/629/JSK¹⁷ ja seejärel inimkaubandusevastase direktiiviga. Liikmesriigid ei suuda iseseisvalt tegutsedes praegust raamistikku parandada. Käesoleva ettepaneku mõju hindamise raames kontrolliti põhjalikult subsidiaarsuse põhimõtte järgimist. Inimkaubanduse piiriülene mõõde avaldub ohvrite kodakondsuses ja kuritegusid toime panevate kuritegelike võrgustike tegutsemisviisides. Hindamise käigus kogutud andmed näitavad, et ELis oli 43 % ohvritest kolmandate riikide kodanikud, kellega kaubitsesid sageli kolmandate riikide kodanikud. Piiriülene mõõde kajastub ka Europoli toetusel korraldatud operatsioonide ja hoogtegevuspäevade arvu suurenemises ning Eurojustis registreeritud inimkaubandusjuhtumite arvu suurenemises üle 50 % alates 2015. aastast. Inimkaubandusega seotud süütegude eri elemendid võivad olla seotud erinevate liikmesriikide ja/või kolmandate riikidega. Selleks et kuritegudele tulemuslikumalt reageerida, tuleb piiriülese õiguskaitse- ja

¹³ Nõukogu 29. aprilli 2004. aasta direktiiv 2004/81/EÜ elamisloa väljaandmise kohta pädevate asutustega koostööd tegevatele kolmandate riikide kodanikele, kes on inimkaubanduse ohvrid või kelle ebaseaduslikule sissepääsle on kaasa aidanud ([ELT L 261](#), 6.8.2004, lk 19–23).

¹⁴ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 13. detsembri 2011. aasta direktiiv 2011/93/EL, mis käsitleb laste seksuaalse kuritarvitamise ja ärakasutamise ning lasteporno vastast võitlust ja mis asendab nõukogu raamotsuse 2004/68/JSK ([ELT L 335](#), 17.12.2011, lk 1–14).

¹⁵ COM (2022) 209.

¹⁶ COM (2022) 245.

¹⁷ Nõukogu 19. juuli 2002. aasta raamotsus 2002/629/JSK inimkaubanduse vastu võitlemise kohta ([EÜT L 203](#), 1.8.2002, lk 1–4.)

õiguslase koostöö huvides ühtlustada siseriiklikud õigusaktid ja süstemaatiliselt vahetada häid tavasid. Sellest tulenevalt põhineb riikidevaheline koostöö üha enam erinevates kuritegevuse valdkondades kehtivatel ühistel ELi normidel, mis peaksid jätkuvalt hõlmama inimkaubandust.

ELi meetmeid nõuab ka kuritegevuse internetimõõtmel suurem tähtsus. Internet, sotsiaalmeedia ja veebiplatvormid annavad inimkaubitsejatele võimaluse värvata, kontrollida, transportida ja ära kasutada ohvreid, üle kanda kasumit ja jõuda kasutajateni kõikjal ilma piiri ületamata ning jääda ekraani taga kaitstuks. Liidu tasandi meetmed võimaldavad liikmesriikide õiguskaitseasutustel tulemuslikumalt uurida süütegusid, mis on toime pandud tehnoloogiat kasutades, ja esitada nende eest süüdistusi ning vahetada muu hulgas digitaalsete tõendite kogumise ja finantsuurimiste kohta teavet ja jagada parimaid tavasid.

• **Proportsionaalsus**

Kavandatud muudatused piirduvad sellega, mis on vajalik selleks, et tugevdada inimkaubanduse tõkestamist ja sellevastast võitlust käsitlevat ELi raamistikku ning kaitsta inimkaubanduse ohvreid. Need ei lähe nimetatud eesmärkide saavutamiseks vajalikust kaugemale. Ettepanek tugineb juba kehtivatele normidele, mis on kooskõlas proportsionaalsuse põhimõttega. Selliste alternatiivsete meetmete üksikasjalik kirjeldus, mida oleks võinud võtta käesoleva ettepaneku eesmärkide saavutamiseks, on lisatud mõjuhinnaangus.

Selleks et tõkestada ärakasutamise vorme, mida inimkaubandusevastases direktiivis praegu ei nimetata, tehakse ettepanek sõnaselgelt lisada direktiivi sundabielud ja ebaseaduslik lapsendamine. Direktiivi põhjendustes juba nimetatud ärakasutamise vormide kavandatavat lisamist peetakse proportsionaalseks vastuseks muudel eesmärkidel kui seksuaalne ja tööalane ärakasutamine toimuva inimkaubanduse juhtumite osakaalu suurenemisele.

Inimkaubandusevastase direktiivi praeguste sätetega, mis ei tee vahet internetis või mujal toime pandud süütegudel, kaudselt juba reguleeritakse kuritegevuse internetimõõdet. Tehakse ettepanek sõnaselgelt märkida, et inimkaubandusega seotud süütegude tahtlik toimepanemine, vahendid ja eesmärk peaksid hõlmama info- ja kommunikatsioonitehnoloogia vahendusel toime pandud tegusid. Selle muudatuse eesmärk on tugevdada kriminaalõiguslike meetmeid, et reageerida ühele suurimale muutusele kõnealuse kuritegevusvaldkonna ohtude hulgas pärast direktiivi vastuvõtmist. Karistuste tase jääb samaks kui tavaliste süütegude puhul, kuid liikmesriikidel ei takistata siiski rangema sanktsioonirežiimi kehtestamist.

Juriidilistele isikutele määratavate karistuste kohta tehakse ettepanek kehtestada tavaliste süütegude eest kohustuslikud sanktsioonid, millega jäetakse süüdlane ilma riiklike hüvitiste, abi või toetuste saamise õigusest ja nähakse ette süüteo toimepanekuks kasutatud üksuste ajutine või lõplik sulgemine. Need sanktsioonid kuuluvad kehtiva inimkaubandusevastase direktiiviga kehtestatud vabatahtliku sanktsioonirežiimi hulka. Artikli 4 lõikes 2 sätestatud raskendavatel asjaoludel toime pandud süütegude eest on kehtestatud täiendav kohustuslik sanktsioonirežiim, mis hõlmab ajutist või alalist ettevõtluskeeldu, kohtuliku järelevalve alla võtmist ja sundlõpetamist. Need sanktsioonid on samuti osa kehtivas inimkaubandusevastases direktiivis juriidiliste isikute suhtes kohaldatavatest vabatahtlikest sanktsioonidest. Need meetmed võimaldavad karmistada õigusasutuste tegevust inimkaubandusega seotud õigusrikkumiste korral, mille on toime pannud juriidiline isik, ning nendega nähakse samal ajal ette selline proportsionaalne lähenemisviis sanktsioonidele, mis põhineb kõigi meetmete kohustuslikul ülevõtmisel, kuid mis tähendab, et raskendavatel asjaoludel toime pandud süüteo eest määratakse rangem karistus kui tavalise süüteo eest.

Siseriiklike õigus- ja haldusnormidega riikliku suunamismehhanismi ametlikku loomist peetakse miinimummeetmeks tuvastatud ohvrite edasisuunamise tõhustamiseks, kuna see tugineb inimkaubandusevastase direktiivi artikli 11 lõike 4 kohasele varasemale kohustusele, mille kohaselt peavad liikmesriigid koostöös asjaomaste tugiorganisatsioonidega looma asjakohase mehhanismi, et tuvastada ohvrid varakult, neid abistada ja toetada. Suunamismehhanismide ametlikuks muutmise eesmärk on parandada varajast tuvastamist ning kiiret suunamist abi- ja tugiteenuste juurde. Selleks et muuta see meede tulemuslikumaks, peavad liikmesriigid määrama riikliku kontaktasutuse, mis vastutab pädevate teenistuste kindlaksmääramise ning ohvrite suunamise koordineerimise eest riiklikul ja ELi tasandil.

Muudatusettepanek, millega kriminaliseeritakse ärakasutatu teenuste kasutamine, mida tehakse teades, et teenust osutav isik on inimkaubandusega seotud süüteo ohver (st ärakasutatu teenuste teadlik kasutamine), on proportsionaalne seadusandlik meede, mille eesmärk on inimkaubandust tulemuslikumalt tõkestada ja selle vastu võidelda, vähendades nõudlust kooskõlas inimkaubandusevastase direktiivi eesmärkidega. Liikmesriigid võivad võtta vastu rangemad lähenemisviisid ärakasutatu teenuste kasutamisele, võttes samal ajal arvesse, et nõudluse vähendamise meetmed ei piirdu üksnes kriminaalõiguslike meetmetega, vaid hõlmavad ka muid kui seadusandlikke meetmeid kooskõlas inimkaubandusevastase direktiiviga, st haridus-, koolitus- ja teavitusüritusi ning teadlikkuse suurendamise kampaaniaid, samuti teadus- ja haridusprogramme.

Iga-aastase andmekogumise nõue on miinimummeede, mille eesmärk on parandada teabe ja statistika kogumist riiklikul ja liidu tasandil. Selle meetmega lühendatakse aruandlusperioodi kahelt aastalt ühele aastale ja tagatakse ajakohane järelevalve, mille teostamist ei takista andmete kogumise aruandeperioodi lõpu ja aruande avaldamise vaheline aeg (praegu kaks aastat). Muudatusettepanekus sisalduvad andmete miinimumkategoriad vastavad nendele, mida komisjon praegu iga kahe aasta tagant kogub.

- **Vahendi valik**

Käesoleva ettepanekuga muudetakse inimkaubandusevastast direktiivi ja seega on tegemist direktiiviga.

Käesoleva ettepaneku eesmärki parandada olemasolevat raamistikku, mis võimaldab tõkestada inimkaubandust ja selle vastu võidelda ning kaitsta selle kuriteo ohvrid, ei ole võimalik saavutada muude õiguslike ega operatiivvahendite abil.

3. JÄRELHINDAMISE, SIDUSRÜHMADEGA KONSULTEERIMISE JA MÕJU HINDAMISE TULEMUSED

- **Praegu kehtivate õigusaktide järelhindamine või toimivuse kontroll**

Komisjon korraldas inimkaubandusevastase direktiivi hindamise, mis oli üks peamisi meetmeid, mis oli ette nähtud inimkaubanduse vastu võitlemise ELi strateegias 2021–2025¹⁸. Hindamine põhines Eurostati kogutud 2013.–2020. aasta andmetel, inimkaubandusevastase direktiivi siseriiklikku õigusesse ülevõtmise aruandel ja direktiivi rakendamisel liikmesriikides, avalikul konsultatsioonil, teabevahetusel ELi asutuste, liikmesriikide ja muude sidusrühmadega, rahvusvaheliste ja piirkondlike organisatsioonide avaldatud või

¹⁸ Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „Inimkaubanduse vastu võitlemise ELi strateegia 2021–2025“, [COM\(2021\) 171 final](#), 14. aprill 2021.

esitatud aruannetel ja dokumentidel.

Hindamise käigus leiti, et inimkaubandusevastane direktiiv on olnud tõhus inimkaubanduse tõkestamisel ja selle vastu võitlemisel ning aidanud paremini kaitsta selliste kuritegude ohvreid. Samuti leiti, et direktiiv on tõhus selle vastuvõtmise, ülevõtmise ja rakendamisega kaasnevate kulude seisukohast. Seda peeti sidusaks kogu asjakohase ELi ja rahvusvahelise tegevusega. Hindamisel rõhutati ELi lisaväärtust piiriülese koostöö parandamisel, sealhulgas ELi asutustega tehtava koostöö parandamisel. Direktiivi eesmärgid on endiselt asjakohased. Siiski tuleb veel tegeleda mitme probleemiga ja arvestada muutunud olukorda.

Hinnangus märgiti, et pärast direktiivi vastuvõtmist muutunud olukord on inimkaubandust märkimisväärselt mõjutanud. Tehnoloogia areng ja sotsiaalmeedia levik on loonud inimkaubitsejatele uusi võimalusi värvata ohvreid internetis, teostada nende üle kaugkontrolli ja jõuda ekspluateerivat materjali laialdaselt levitades suure kasutajaskonnani. COVID-19 pandeemia põhjustatud majanduslangus ja energiakriis võivad suurendada nõudlust odava tööjõu ja seksuaalteenuste järele, see aga omakorda soodustab tööalast ja seksuaalset ärakasutamist. Sõjad, eelkõige Venemaa sõjaline agressioon Ukraina vastu, suurendavad inimkaubitsejate võimalusi kasutada ära oma riigist põgenevate inimeste, eelkõige naiste ja laste kaitsetut olukorda.

Kuna olukord on muutunud, tehti hindamise käigus kindlaks parandamist vajavad õigusraamistiku valdkonnad. Nende hulka kuuluvad selliste ärakasutamise vormide tõkestamine, mida ei ole inimkaubandusevastases direktiivis sõnaselgelt nimetatud, selle kuriteo internetimõõdme käsitlemine, tõhusamate kriminaalõiguslike meetmete võtmine juriidiliste isikute toimepandud süütegude korral, nõudluse ulatuslikum vähendamine, ohvrite varajane tuvastamine ja andmete kogumine.

- **Konsulteerimine sidusrühmadega**

Rände ja siseasjade peadirektoraat (DG HOME) tegi 5. augustist 2021 kuni 16. septembrini 2021 komisjoni veebisaidil „Avaldage arvamust“¹⁹ kättesaadavaks algatuse kombineeritud hindamise tegevuskava ja esialgse mõjuhinna. Komisjon sai tagasisidet 36 sidusrühmalt.

Komisjoni eesmärk on olnud tagada sidusrühmade laialdane osalus kogu käesoleva algatuse poliitikatsükli mitmete sihipäraste konsultatsioonide kaudu (kahepoolsed kontaktid, kohtumised sidusrühmadega, kirjalikud konsultatsioonid). Konsulteeriti liikmesriikide ja nende ametiasutuste esindajatega, samuti inimkaubandust käsitlevate riiklike raportöride või samaväärsete mehhanismide ELi võrgustiku raames; Euroopa Parlamendi esindajatega; ELi asutustega, eelkõige Euroopa Liidu Õiguskaitsekoostöö Ameti (Europol), Euroopa Liidu Kriminaalõiguslase Koostöö Ameti (Eurojust), Euroopa Liidu Õiguskaitsekoolituse Ameti (CEPOL), Euroopa Liidu Põhiõiguste Ameti (FRA), Euroopa Liidu Varjupaigaameti (EUAA), Euroopa Piiri- ja Rannikuvalve Ameti (Frontex), Euroopa Soolise Võrdõiguslikkuse Instituudi (EIGE) ja Euroopa Tööjõuametiga (ELA); selliste asjaomaste piirkondlike ja rahvusvaheliste organisatsioonide esindajatega, kes tegutsevad inimkaubandusevastaste meetmete valdkonnas; selliste kodanikuühiskonna organisatsioonide esindajatega, kes tegutsevad inimkaubandusevastaste meetmete valdkonnas, sealhulgas ELi kodanikuühiskonna inimkaubandusevastase platvormi kaudu.

Komisjon korraldas ka avaliku konsultatsiooni, et koguda teavet, tõendeid ja seisukohti inimkaubandusevastase direktiivi rakendamise ja hindamise kohta. Andmed koguti

¹⁹ [Võitlus inimkaubandusega – ELi õigusnormide läbivaatamine \(europa.eu\)](https://european-council.europa.eu/media/en/press-articles/default/pressArticleDetails/12177)

küsimustiku kaudu, mis puudutas inimkaubandusevastase direktiivi hindamist ja selle võimalikku läbivaatamist. Lisaks 75 eraldi saadetud arvamusele saadi 124 vastust.

- **Ekspertiarvamuste kogumine ja kasutamine**

Käesolev ettepanek põhineb tõenditel, mis on kogutud hindamise ja mõju hindamise käigus, sealhulgas inimkaubandusteemalistel konsultatsioonidel liikmesriikide pädevate asutuste ja ekspertidega. Konsultatsioonidel osalesid riiklikud raportöörid ja samaväärsed mehhanismid, õiguskaitse- ja kohtuasutused, sotsiaalteenuste eest vastutavad riiklikud asutused, ELi asutused, rahvusvahelised organisatsioonid, kodanikuühiskonna organisatsioonid, tööandjate ühendused ja eksperdid, sealhulgas akadeemilistest ringkondadest.

Ettepanekus võetakse arvesse asjakohast teabevahetust ja uuringute tulemusi, mille on läbi viinud piirkondlikud ja rahvusvahelised organisatsioonid ning inimkaubandusevastase võitluse valdkonnas tegutsevad valitsusvälised organisatsioonid, nagu on osutatud seletuskirjas²⁰.

- **Mõjuhindang**

Käesolevale ettepanekule lisatud mõjuhindang põhineb komisjoni korraldatud hindamise tulemustel. Selles on kaalutud järgmisi võimalusi:

- selliste mitteseadusandlike meetmete pakett, mis toetaksid liikmesriike inimkaubandusevastase direktiivi rakendamisel ning aitaksid tugevdada ELi inimkaubandusevastast õigus- ja poliitikaraamistikku. Inimkaubanduse vastu võitlemise ELi strateegia 2021–2025 alusel hõlmaks see teadmus- ja eksperdikeskuse loomist; meetmeid, mille eesmärk on tugevdada koostööd tehnoloogiaettevõtetega, sealhulgas sotsiaalmeedia platvormidega; inimkaubandusele spetsialiseerunud prokuröride teemarühma loomist ning kogu ELi hõlmava teadlikkuse suurendamise kampaania korraldamist;
- õigusaktide muudatuste pakett, millega ajakohastatakse inimkaubandusevastast direktiivi, et paremini lahendada pärast selle vastuvõtmist pakiliseks muutunud probleeme. See hõlmaks kuritegude internetimõõdet, määratluste hulka uute ärakasutamise vormide lisamist; juriidiliste isikute suhtes kohaldatava sanktsioonirežiimi ja ärakasutatu teenuste kasutamise kriminaliseerimise õigusraamistiku tugevdamist; õigus- ja haldusnormidega ametlike riiklike suunamismehhanismide loomist ning ohvrite suunamise riiklike kontaktasutuste määramist; nõuet liikmesriikidele, et nad kriminaliseeriksid inimkaubanduse ohvrite teenuste kasutamise, ning nõuet, et liikmesriigid koguksid ja esitaksid igal aastal andmeid inimkaubanduse näitajate kohta;
- pakett, milles on ühendatud eespool kirjeldatud mitteseadusandlikud ja seadusandlikud meetmed.

Mõjuhindangus leiti, et kolmas variant – seadusandlike ja muude kui seadusandlike meetmete kombinatsioon – annaks praeguse raamistiku tulemuslikumaks muutmisel paremaid tulemusi kui ainult üht tüüpi meetmed.

Selleks et muuta tulemuslikumaks kriminaalõigussüsteemi tegevust inimkaubandusele

²⁰ Komisjon tellis ka inimkaubanduse tõkestamist ja sellevastast võitlust ning inimkaubanduse ohvrite kaitset käsitleva direktiivi hindamist toetava uuringu ning mõjuhindangu selleteemalise seadusandliku ettepaneku kohta. Väliskonsultant korraldas uuringu ajavahemikus 27. oktoobrist 2021 kuni 21. juulini 2022.

reageerimisel, sealhulgas piiriüleses kontekstis, on kindlaks määratud kolm seadusandlikku meetet: i) direktiivis internetimõõtleme sõnaselge osutamine; ii) ärakasutamise vormide loetelus sõnaselgelt sundabiellule ja ebaseaduslikule lapsendamisele viitamine; iii) juriidilistele isikutele kahe kohustusliku sanktsioonirežiimi kehtestamine: neist üks on ette nähtud karistamiseks tavaliste süütegude eest ja teine raskendavatel asjaoludel toime pandud süütegude eest. Tehti kindlaks ka muud kui seadusandlikud meetmed: i) komisjoni ja internetiettevõtjate vahelise koostöö edendamine ELi internetifoorumi raames ning ii) inimkaubanduse vastu võitlemisele spetsialiseerunud prokuröridest koosneva teemarühma loomine.

Inimkaubanduse ohvritele piisava abi, toetuse ja kaitse tagamiseks on kindlaksmääratud seadusandliku meetmega liikmesriikidele ette nähtud kohustus kehtestada ametlik riiklik suunamismehhanism ning luua riiklik kontaktasutus ohvrite suunamiseks asjakohaste kaitse-, abi- ja tugiteenuste juurde. Sellega kaasneb muu kui seadusandlik meede töötada välja riiklike suunamismehhanismide miinimumnõuete suunised.

Selleks et vähendada nõudlust teenuste järele, mis soodustavad kõiki ärakasutamise vorme, on kindlaksmääratud seadusandlik meede ärakasutatu teenuste kasutamise kriminaliseerimine juhul, kui ollakse teadlik, et teenust osutav isik on inimkaubandusega seotud süüteo ohver. Kooskõlas tervikliku lähenemisviisiga nõudluse vähendamisele täiendatakse seda muu kui seadusandliku meetmega, mis on kogu ELi hõlmav teadlikkuse suurendamise kampaania, mille eesmärk on vähendada nõudlust, mis soodustab inimkaubandust.

Selleks et täita horisontaalset eesmärki tagada piisav tõkestamine ja avastamine ning parandada inimkaubanduse jälgimist ELis, on kindlaksmääratud seadusandliku meetme puhul vaja igal aastal inimkaubanduse kohta andmeid koguda. Sellega kaasnevad kaks muud kui seadusandlikku meetet: i) ELis inimkaubandust käsitlevate andmete kogumise suuniste väljatöötamine ning ii) inimkaubanduse vastu võitlemise teadmus- ja eksperdikeskuse loomine.

Eespool esitatud eelistatud variandi eesmärk on parandada liikmesriikide suutlikkust võidelda tõhusamalt inimkaubanduse vastu, eelkõige ohtude ja suundumuste vastu, mis on tekkinud või muutunud pärast inimkaubandusevastase direktiivi vastuvõtmist. Käesolevas muudatusettepanekus sisalduvad ühised ja ühtlustatud normid peaksid tõhustama piiriülest koostööd süütegude uurimisel, nende eest süüdistuste esitamisel ning inimkaubanduse ohvrite abistamisel ja toetamisel. Seadusandlike muudatustega kaasnevate muude kui seadusandlike meetmete eesmärk on veelgi toetada liikmesriike direktiivi ja inimkaubanduse vastu võitlemise ELi strateegia 2021–2025 rakendamisel.

• **Õigusnormide toimivus ja lihtsustamine**

Kooskõlas komisjoni õigusloome kvaliteedi ja tulemuslikkuse programmiga tuleks kõigi algatustega, mille eesmärk on vaadata läbi kehtivad ELi õigusaktid, püüelda lihtsustamise poole ja püüda saavutada seatud poliitikaeesmärke tõhusamalt (st vähendades tarbetuid regulatiivseid kulusid ja liikmesriikide halduskoormust). Mõjuhinnangus on jõutud järeldusele, et kavandatavas direktiivis sätestatud meetmetel oleks piiratud koormus, mille kaaluks üles kavandatud meetmete positiivne mõju.

Direktiivi kavandatud sihipäraste muudatuste eesmärk on parandada liikmesriikide suutlikkust võidelda tõhusamalt inimkaubanduse vastu, eelkõige ohtude ja suundumuste vastu, mis on tekkinud või muutunud pärast direktiivi vastuvõtmist. Algatusega ühtlustatakse veelgi inimkaubandust käsitlevaid õigusnorme kõigis liikmesriikides. Uued normid peaksid

parandama piiriülest koostööd uurimiste ja süüdistuste esitamise ning ohvrite abistamise ja toetamise valdkonnas.

- **Põhiõigused**

Euroopa Liidu lepingu artikli 6 lõikes 1 on sätestatud, et liit tunnustab põhiõiguste hartas sätestatud õigusi, vabadusi ja põhimõtteid. Harta artikliga 5 keelatakse sõnaselgelt orjus, sunniviisiline töö ja inimkaubandus.

Kavandatud meetmed sisaldavad õigusnorme, et asjakohaselt reageerida kõnealuse kuriteoga seotud ohtudele ning aidata ohvrid toetada ja kaitsta. Täiendavate ärakasutamise vormide sõnaselge lisamine, kuriteo rahvusvahelist mõõdet käsitlevad sätted, juriidiliste isikute suhtes kohaldatavad sanktsioonid ja ärakasutatute teenuste teadliku kasutamise kriminaliseerimine on suunatud inimkaubanduse tõhusamale tõkestamisele. Nende sätete ja riiklike suunamismehhanismide ametlikuks muutmise eesmärk on laiendada inimkaubanduse ohvrite kaitset. Ohvrite kaitse mõjutab muid põhiõigusi, nagu inimväärikuse kaitse, õigus isikupuutumatusse, piinamise ning ebainimliku või alandava kohtlemise või karistamise keeld ning õigus vabadusele ja turvalisusele.

Seadusandlikke meetmeid analüüsiti nõuetekohaselt ja neile anti positiivne hinnang ka lapse õiguste, lapstööjõu kasutamise keelu, puuetega inimeste õiguste, varjupaigaõiguse, tagasi- ja väljasaatmise või väljaandmise lubamatuse, mittediskrimineerimise põhimõtte ning naiste ja meeste võrdõiguslikkuse seisukohast.

Sätteid, millega kehtestatakse uued süüteod või sanktsioonid või muudetakse kuriteo määratlust, analüüsiti põhjalikult, et võtta arvesse õigust tõhusale õiguskaitsevahendile ja õiglasele kohtulikule arutamisele, süütuse presumptsiooni ja kaitseõigust, kuritegude ja karistuste seaduslikkuse ja proportsionaalsuse põhimõtet ning sama kuriteo korral mitmekordse kohtumõistmise ja karistamise keeldu.

4. MÕJU EELARVELE

Ettepanek ei mõjuta liidu eelarvet.

5. MUU TEAVE

- **Rakenduskavad ning järelevalve, hindamise ja aruandluse kord**

Käesoleva ettepaneku artikli 2 kohaselt peavad liikmesriigid jõustama käesoleva ettepaneku järgimiseks vajalikud õigus- ja haldusnormid hiljemalt [*kaks aastat pärast direktiivi jõustumist*] ning edastama komisjonile nende sätete teksti.

Komisjon jälgib ja hindab käesoleva ettepaneku mõju mehhanismide kaudu, mis juba toimivad vastavalt kehtivale direktiivile. Riiklikel raportööridel ja samaväärsetel mehhanismidel oleksid direktiivi artikli 19 kohaselt ka edaspidi samad ülesanded: mõõta inimkaubandusevastaste meetmete tulemusi, sealhulgas koguda tihedas koostöös selles valdkonnas tegutsevate asjaomaste kodanikuühiskonna organisatsioonidega statistikat, ning anda aru ELi inimkaubandusevastase võitluse koordinaatorile komisjoni iga kahe aasta tagant esitatava inimkaubandusevastases võitluses tehtud edusammude aruande raames. See hõlmaks käesoleva algatuse mõju jälgimist ja hindamist.

Komisjon jätkab riiklike raportööride võrgustiku ja ELi kodanikuühiskonna inimkaubandusevastase platvormi iga kahe aasta tagant toimuvate kohtumiste korraldamist

ning kohtumisi inimkaubandusevastase võitlusega tegelevate ELi asutustega. Need kohtumised aitavad ka jälgida ja hinnata algatuse mõju.

Käesoleva ettepanekuga lisatakse süütegude hulka uued „süüteod seoses ärakasutatute teenuste kasutamisega, mida tehakse teades, et isik on inimkaubanduse ohver“. Artikli 23 lõike 3 kohaselt peab komisjon esitama Euroopa Parlamendile ja nõukogule aruande, milles hinnatakse seda, millises ulatuses on liikmesriigid võtnud uute normide järgimiseks vajalikke meetmeid ja milline on olnud nende meetmete mõju.

- **Selgitavad dokumendid**

Käesoleva direktiivi nõuetekohase rakendamise tagamiseks oleks vaja selgitavat dokumenti, nt vastavustabeleid, nagu on nõutud Euroopa Kohtu otsuses kohtuasjas C-543/17. Õigusaktid, millega inimkaubandusevastane direktiiv üle võetakse, piirduvad harva üheainsa õigusaktiga, kuna sätted sisalduvad sageli erinevates siseriiklikes õigusaktides. Seepärast peavad liikmesriigid esitama selgitava dokumendi, milles edastatakse komisjonile käesoleva direktiivi ülevõtmisel vastu võetud sätete tekst, teave selle kohta, kuidas need sätted on seotud direktiivi 2011/36/EL ülevõtmiseks vastu võetud sätetega ja muude asjakohaste liidu poliitikavaldkondadega hõlmatud sätetega, nagu on osutatud käesoleva seadusandliku memorandumi 1. jaos.

- **Ettepaneku sätete üksikasjalik selgitus**

Inimkaubandusevastases direktiivis tehakse järgmised muudatused.

- a) Ärakasutamise vormide miinimumloetellu lisatakse sundabielu kui naiste- ja tüdrukutevastase vägivalla erivorm ning ebaseaduslik lapsendamine

Praegu on artikli 2 lõikega 3 ette nähtud ärakasutamise vormide mitteammendav loetelu, kuhu kuuluvad isiku kasutamine prostituudina või muud seksuaalse ärakasutamise vormid, sunniviisiline töö või pealesunnitult teenused, sealhulgas kerjamine, orjus või muud samalaadsed tingimused, sunnitöö, ärakasutamine kuritegelikuks tegevuseks või elundite eemaldamine.

Kogutud andmed näitavad, et inimkaubandusega seotud süüteod, mis on toime pandud muudel eesmärkidel kui seksuaalne ja tööalane ärakasutamine, on pärast direktiivi vastuvõtmist pidevalt lisandunud ja nende süütegude ohvrid moodustasid 2020. aastal 11 % kõigist ohvritest ELis. Kuigi artikli 2 lõikes 3 esitatud loetelu ei ole ammendav, sest see on ärakasutamise vormide miinimumloetelu, ja hoolimata asjaolust, et põhjenduses 11 selgitatakse, et määratlus hõlmab inimkaubandust muul eesmärgil, nagu ebaseaduslik lapsendamine või sundabielu, on liikmesriigid kaldunud piirama selle sätte ülevõtmist ja viidanud üksnes artikli 2 lõikes 3 sõnaselgelt nimetatud ärakasutamise vormidele.

Võttes arvesse andmeid, mis on kogutud muul kui seksuaalse ja tööalase ärakasutamise eesmärgil toimuva inimkaubanduse kohta, teeb komisjon ettepaneku lisada sundabielu ja ebaseadusliku lapsendamise sõnaselgelt artikli 2 lõikes 3 esitatud mittetäielikku ärakasutamise vormide loetellu. See annab liikmesriikidele õigussüsteemidele ning nende õiguskaitse- ja õigusasutustele paremad vahendid, et võidelda tulemuslikult nende kahe ärakasutamise vormi eesmärgil toimuva inimkaubandusega.

- b) Direktiivis viidatakse sõnaselgelt internetimõõtmele

Direktiivis määratletud inimkaubandusega seotud süütegude elemendid hõlmavad tahtlikke tegusid ja artikli 2 lõikes 1 sätestatud vahendeid ning artikli 2 lõikes 3 sätestatud

ärakasutamise vorme. Praegused sätted ei viita sellele, kas need elemendid peavad ilmnema internetis või päriselus, et teo saaks kriminaliseerida ja määrata selle eest karistuse.

Kõik sidusrühmad, sealhulgas õiguskaitseasutused, rahvusvahelised ja kodanikuühiskonna organisatsioonid, on väga mures selliste inimkaubandusega seotud süütegude arvu suurenemise pärast, mis on toime pandud või mille toimepanemist on soodustatud info- ja kommunikatsioonitehnoloogia vahendusel. Need pakuvad platvormi tahtlikele tegudele (isikute värbamine, neile transpordi korraldamine või pakkumine, üleviimine, varjamine või vastuvõtmine, sealhulgas ohvri üle saavutatud kontrolli vahetamine või üleandmine), vähemalt mõne vahendi kasutamisele (sund, kelmus, pettus, võimu või kaitsetu seisundi kuritarvitamine või teise isiku üle kontrolli omava isiku nõusoleku saavutamiseks raha või hüvitiste andmine või saamine) või mõnele ärakasutamisevormile (eelkõige seksuaalse ärakasutamine).

Komisjon teeb ettepaneku lisada sel eesmärgil uus artikkel 2a, kus sõnaselgelt märgitakse, et artikli 2 lõikes 1 osutatud tahtlikud teod ja vahendid ning artikli 2 lõikes 3 määratletud ärakasutamine hõlmavad info- ja kommunikatsioonitehnoloogia vahendusel toimepandud tegusid. Sellega tagatakse, et inimkaubandusega seotud süütegude iga elemendi puhul võetakse arvesse kuriteo internetimõõdet.

- c) Juriidilistele isikutele kehtestatakse kohustuslik sanktsioonirežiim, eristades tavalisi süütegusid ja raskendavatel asjaoludel toime pandud süütegusid

Praegu on artiklis 6 sätestatud, et liikmesriigid võtavad vajalikud meetmed tagamaks, et inimkaubandusega seotud süüteo eest vastutusele võetud juriidilise isiku suhtes kohaldatakse tõhusaid, proportsionaalseid ja hoiatavaid sanktsioone, mille hulka kuuluvad kriminaalõiguslikud ja muud trahvid. Artiklis 6 on lisatud, et sellised sanktsioonid võivad hõlmata viit meetet, mille ülevõtmine on liikmesriikidele vabatahtlik: a) riiklike hüvitiste või abi saamise õigusest ilmajätmine; b) ajutine või alaline ettevõtluskeeld; c) kohtuliku järelevalve alla võtmine; d) sundlõpetamine; e) süüteo toimepanekuks kasutatud üksuste ajutine või lõplik sulgemine.

Kõnealuse artikli ülevõtmise hindamine näitab, et kuigi kõikides liikmesriikides on kehtestatud kriminaalõiguslikud või muud trahvid (kooskõlas sätte kohustusliku osaga), on vaid vähesed liikmesriigid üle võtnud kõik vabatahtlikud meetmed, enamik liikmesriike on üle võtnud vaid mõned neist ja mitu liikmesriiki ei ole neid üle võtnud. Komisjon leiab, et on äärmiselt oluline tõhustada nende juriidiliste isikute suhtes võetavaid meetmeid, kelle huvides pannakse toime inimkaubandusega seotud süüteod. Kohustusliku režiimi vastuvõtmine tugevdab meetmete kriminaalõiguslikku aspekti. Samal ajal on vaja vastu võtta proportsionaalne lähenemisviis kooskõlas praeguse artikliga 6.

Seepärast teeb komisjon ettepaneku muuta artiklit 6, ning sätestada, et vabatahtlike sanktsioonide loetelu asemel tähendab tõhus, proportsionaalne ja hoiatav sanktsioon vajaduse korral riiklike hüvitiste, abi või toetuste saamise õigusest ilmajätmist ning süüteo toimepanekuks kasutatud üksuste ajutist või lõplikku sulgemist. Seda režiimi kohaldatakse juhul, kui juriidilist isikut peetakse vastutavaks inimkaubandusega seotud tavalise süüteo eest. Toetuste saamise õigusest ilmajätmise lisamine täiendab ja laiendab praegust vabatahtlikku karistuste loetelu, et vältida olukorda, kus inimkaubandusega seotud süütegudes süüdi mõistetud juriidilised isikud saavad sellist liiki riiklikku abi.

Lõige 2 lisatakse juhuks, kui juriidiline isik võetakse vastutusele süüteo eest, mis on toime pandud artikli 4 lõikes 2 nimetatud raskendavatel asjaoludel. Sellistel juhtudel hõlmavad

juriidilisele isikule vajaduse korral kohaldatavad sanktsioonid järgmist: ajutine või alaline ettevõtluskeeld, kohtuliku järelevalve alla võtmine, sundlõpetamine.

Selle lähenemisviisiga soovib komisjon muuta juriidilistele isikutele kohaldatavad sanktsioonid kohustuslikuks, et tugevdada inimkaubandusega seotud juriidiliste isikute suhtes võetavaid kriminaalõiguslikke meetmeid. Selles kasutatakse samu meetmeid, mis on praeguses artiklis 7 vabatahtlikud. See lähenemisviis tagab proportsionaalsuse, kuna sellega nähakse ette kaks ranget sanktsiooni tavaliste süütegude eest ja kolm veel karmimat sanktsiooni raskendavatel asjaoludel toime pandud süütegude eest. Sõna „vajaduse korral“ lisamine enne kahte sanktsioonirežiimi tagab, et järgitakse proportsionaalsuse põhimõtet ja liikmesriikide õigusasutuste kaalutusõigust.

d) Viide vara arestimist ja konfiskeerimist käsitlevale õigusraamistikule

Praeguse artikli 7 kohaselt peavad liikmesriigid tagama, et nende pädevatel asutustel on õigus arestida ja konfiskeerida artiklites 2 ja 3 osutatud süütegude toimepanemiseks kasutatud vahendid ning kuritegelikul teel saadud tulu. Inimkaubandusevastane direktiiv ja seega ka see artikkel võeti vastu enne vara arestimist ja konfiskeerimist käsitleva ELi õigusraamistiku vastuvõtmist.

Seega teeb komisjon ettepaneku viidata sõnaselgelt ELi normidele vara jälitamise, arestimise, haldamise ja konfiskeerimise kohta, eelkõige Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivile EL/XX/YY [kavandatud direktiiv vara sissenõudmise ja konfiskeerimise kohta]²¹. Kooskõlas kavandatud artikliga nõutakse, et liikmesriigid võtavad vajalikud meetmed tagamaks, et nende pädevatel asutustel on kooskõlas Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiviga EL/XX/YY [kavandatud direktiiv vara tagasivõitmise ja konfiskeerimise kohta]²² õigus jälitada, arestida, hallata ja konfiskeerida tulu, mis saadi käesolevas muudetud direktiivis osutatud süütegude toimepanemisest või nende toimepanemises osalemisest, või kuriteovahendid, mida kasutati käesolevas muudetud direktiivis osutatud süütegude toimepanemiseks või nende toimepanemises osalemiseks või mis olid selleks ette nähtud. See võimaldab vara arestimist ja konfiskeerimist käsitlevat direktiivi sätet ajakohastada, et võtta arvesse ELi õigusaktides nendes küsimustes hiljuti tehtud muudatusi.

e) Riiklike suunamismehhanismide ja ohvrite suunamise riiklike teabekeskuste ametlik loomine

Praegu nõutakse artikli 11 lõikes 4, et liikmesriigid võtaksid vajalikud meetmed, et luua koostöös asjaomaste tugiorganisatsioonidega nõuetekohased mehhanismid ohvrite varajaseks tuvastamiseks, toetamiseks ja abistamiseks. Neid nimetatakse ka suunamismehhanismideks.

2020. aastal teatas komisjon, et peaaegu kõik liikmesriigid olid sellised ametlikud või mitteametlikud mehhanismid kasutusele võtnud²³. Need on liikmesriikides väga erinevad. Erinevused struktuuris ja tavades võivad takistada või aeglustada ohvrite suunamist asjakohaste kaitse-, abi- ja tugiteenuste juurde, eriti piiriüleses olukorras, kui ohver tuvastatakse riigis, mis ei ole riik, kus teda ära kasutati, või kui teda kasutatakse ära rohkem kui ühes riigis. Komisjon teeb ettepaneku, et liikmesriigid looksid õigus- ja haldusnormidega ametlikult riiklikud suunamismehhanismid ning määraksid riiklikud kontaktpunktid ohvrite suunamiseks. Selle nõude lisamiseks muudetakse artikli 11 lõiget 4.

²¹ COM (2022) 245.

²² COM (2022) 245.

²³ Uuring liikmesriikide riiklike ja riikidevaheliste suunamismehhanismide toimimise läbivaatamise kohta, 16.10.2020, kättesaadav järgmisel [aadressil](#).

Käesoleva ettepanekuga ühtlustatakse eeldatavasti veelgi riiklike suunamismehhanismide toimimist, et parandada ohvrite suunamist piiriüleste juhtumite korral. Lisaks töötatakse välja riiklike suunamismehhanismide miinimumnõuete suunised, mis aitavad veelgi ühtlustada nende struktuuri ja tavasid. Artikli 11 lõike 4 muutmine on ka esimene samm Euroopa suunamismehhanismi loomiseks kooskõlas inimkaubanduse vastu võitlemise ELi strateegiaga aastateks 2021–2025.

- f) Uued süüteod seoses ärakasutatu teenuste kasutamisega, mida tehakse teades, et teenust osutav isik on inimkaubandusega seotud süüteo ohver

Praegu nõutakse artikli 18 lõikes 4, et liikmesriigid kaaluksid meetmete võtmist, et kriminaliseerida ärakasutatu teenuste kasutamine, mida tehakse teades, et teenust osutav isik on inimkaubandusega seotud süüteo ohver. See on vabatahtlik säte, mida liikmesriigid ei olnud kohustatud üle võtma.

Kuigi selline lähenemisviis võimaldas liikmesriikidele paindlikkust, ulatub selle sätte ülevõtmine täielikust ülevõtmata jätmisest kuni ülevõtmiseni, mis piirub teatavate ärakasutamise vormidega, ning täielikust ülevõtmisest rangemate meetmete vastuvõtmiseni. Selline ühtlustamata jätmine võib mõjutada erinevaid lähenemisviise kasutatavate liikmesriikide piiriülest koostööd. Lisaks leiti mõjuhinnaangus, et nõudluse vähendamiseks võetavad meetmed võivad hõlmata sammu edasi kriminaalõiguslikus reageerimises. Nõudlusele keskendumine peaks vähendama juhtumite ja ohvrite arvu ning olema suunatud valdkondadele, mis soodustavad kõiki ärakasutamise vorme. Direktiivi hindamine on näidanud, et 19 liikmesriiki on vastu võtnud õigusaktid, millega kriminaliseeritakse inimkaubanduse ohvrite teenuste teadlik kasutamine kõikide ärakasutamise vormide korral,²⁴ või õigusaktid, millega otseselt või kaudselt kriminaliseeritakse seksuaalse ärakasutamise ohvrite teenuste teadlik kasutamine²⁵.

Komisjon teeb ettepaneku kohustada liikmesriike kriminaliseerima ärakasutatu teenuste kasutamise, mida tehakse teades, et teenust osutav isik on inimkaubandusega seotud süüteo ohver. Selleks jäetakse välja artikli 18 lõige 4 ja lisatakse uus artikkel 18a, mille tekst on sama kui praeguse artikli 18 lõike 4 tekst, kuid puudub võimalus, mis lubaks liikmesriikidel kaaluda kriminaliseerimist.

Eeldatakse, et selle seadusandliku muudatusega ühtlustatakse veelgi kriminaalõiguslikke meetmeid, mis vähendavad nõudlust, sealhulgas nõutakse liikmesriikidelt uute normide kohaldamist kõigi ärakasutamise vormide suhtes, ning see mõjutab positiivselt koostööd piiriüleste juhtumite puhul.

Lõikes 2 nõutakse, et liikmesriigid võtaksid vajalikud meetmed tagamaks, et ärakasutatu teenuste teadliku kasutamise eest määratakse tõhusad, proportsionaalsed ja hoiatavad karistused ja sanktsioonid.

- g) Aruandekohustuse kehtestamine uue artikli 18a jaoks

Kavandatava artikli 23 lõikega 3 kehtestatakse komisjonile nõue esitada Euroopa Parlamendile ja nõukogule aruanne, milles hinnatakse seda, millises ulatuses on liikmesriigid võtnud vajalikke meetmeid, et järgida ärakasutatu teenuste teadlikku kasutamist puudutavaid uusi norme, ja milline on olnud nende meetmete mõju. Aruanne esitatakse [viis aastat pärast ülevõtmise tähtaega]. Sellega tagatakse asjakohane hindamine ja aruandlus komisjoni

²⁴ BG; HR; HU; LT MT PT RO SI. Lisaks hõlmavad Kreeka õigusaktid seksuaalset ja tööalast ärakasutamist.

²⁵ DE, EE, FI, FR, IE, LV, LU, NL, SE, EL, CY.

kavandatud meetmete kohta pärast piisavat ajavahemikku, mis võimaldab analüüsida uute normide ülevõtmist ja mõju.

- h) Kohustus koguda igal aastal andmeid ja koostada aruanne inimkaubanduse valdkonna näitajate kohta

Praegu on artiklis 19 sätestatud, et riiklike raportööride ja samaväärsete mehhanismide ülesanne on koguda statistikat ja esitada aruandeid Euroopa Komisjoni kaks korda aastas inimkaubanduse vastases võitluses tehtud edusammude kohta esitatava aruande raames. ELi tasandil kogutakse vastavalt artiklitele 19 ja 20 andmeid iga kahe aasta tagant.

Direktiivi hindamine näitas siiski, et andmete kogumisel esineb endiselt olulisi lünki, eelkõige andmetes kriminaalõiguse näitajate ja ärakasutatute teenuste kasutamisega seotud süütegude kohta, ning et asjakohane statistika avaldatakse sageli olulise hiline misega pärast aruandeperioodi lõppu (tavaliselt umbes kaks aastat).

Seepärast teeb komisjon ettepaneku kehtestada nõue, et liikmesriigid koguksid ja esitaksid komisjonile inimkaubanduse kohta andmeid igal aastal, kasutades selleks uut artiklit 19a, milles täpsustatakse näitajad, mida andmete kogumine hõlmab. Selle esimeses lõigus sätestatakse liikmesriikide kohustus koguda andmeid, et jälgida oma süsteemide tulemuslikkust võitluses inimkaubandusega seotud süütegude vastu. Lõikes 2 täpsustatakse minimaalsed näitajad, mida andmete kogumine peaks hõlmama (registreeritud ohvrite arv; artiklis 2 ja kavandatavas artiklis 18a osutatud süütegude kahtluseluste arv, selliste isikute arv, kellele on esitatud süüdistus ja süüdimõistetute arv) ning andmejaotuse üksikasjalikkuse tase.

Lõikes 3 sätestatakse, et liikmesriigid edastavad komisjonile igal aastal 1. juuliks komisjoni ettenähtud standardvormingus lõikes 2 osutatud statistilised andmed eelmise aasta kohta. Statistika kättesaadavuse kiirendamiseks tuleks artiklit 19a kohaldada alates muutmisdirektiivi jõustumise kuupäevast.

See meede peaks parandama eri vaatlusperioodide ja liikmesriikide andmete täielikkust, sidusust ja võrreldavust. Samuti parandab see andmete kogumist ELi tasandil. See aitab paremini aru saada inimkaubanduse täielikust ulatusest ELis. Andmete kogumise perioodi lühendamine kahelt aastalt ühele tagab ka selle, et üldsusele kättesaadavad andmed on avaldamise ajal ajakohasemad ja lähemal vaatlusperioodile.

Ettepanek:

EUROOPA PARLAMENDI JA NÕUKOGU DIREKTIIV,

millega muudetakse direktiivi 2011/36/EL, milles käsitletakse inimkaubanduse tõkestamist ja sellevastast võitlust ning inimkaubanduse ohvrite kaitset

EUROOPA PARLAMENT JA EUROOPA LIIDU NÕUKOGU,

võttes arvesse Euroopa Liidu toimimise lepingut, eriti selle artikli 82 lõiget 2 ja artikli 83 lõiget 1,

võttes arvesse Euroopa Komisjoni ettepanekut,

olles edastanud seadusandliku akti eelnõu liikmesriikide parlamentidele,

[võttes arvesse Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamust²⁶,

võttes arvesse Regioonide Komitee arvamust²⁷,]

toimides seadusandliku tavamenetluse kohaselt

ning arvestades järgmist:

- (1) Inimkaubandus on raske kuritegu, mis pannakse sageli toime organiseeritud kuritegevuse raames, ja põhiõiguste ränk rikkumine ning see on sõnaselgelt keelatud Euroopa Liidu põhiõiguste hartaga. Inimkaubanduse tõkestamine ja sellevastane võitlus on endiselt liidu ja liikmesriikide prioriteet.
- (2) Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2011/36/EL²⁸ on peamine liidu õigusakt, milles käsitletakse inimkaubanduse tõkestamist ja sellevastast võitlust ning selle kuriteo ohvrite kaitset. Kõnealuses direktiivis on kuritegude ja sanktsioonide määramise miinimumnormide kehtestamise kaudu sätestatud inimkaubanduse tõkestamise terviklik raamistik. See sisaldab ka ühissätteid asjaomaste kuritegude tõkestamiseks ja nende ohvrite kaitse tugevdamiseks, võttes arvesse soolist aspekti.
- (3) Inimkaubanduse vastu võitlemise ELi strateegias 2021–2025²⁹ on ette nähtud poliitiline vastus, mis hõlmab valdkondadevahelist ja terviklikku lähenemisviisi alates ennetamisest kuni ohvrite kaitsmiseni ning inimkaubitsejatele süüdistuse esitamise ja nende süüdimõistmiseni. See lähenemisviis sisaldas mitmeid meetmeid, mida tuli rakendada kodanikuühiskonna organisatsioonide jõulisel osalusel. Direktiivi 2011/36/EL on siiski vaja muuta, et tegeleda inimkaubanduse valdkonnas arenevate suundumuste ja komisjoni tuvastatud puudustega ning tõhustada jõupingutusi selle kuriteoliigi tõkestamiseks. Tuvastatud ohud ja suundumused, mis nõuavad uute

²⁶ ELT C , , lk .

²⁷ ELT C , , lk .

²⁸ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 5. aprilli 2011. aasta direktiiv 2011/36/EL, milles käsitletakse inimkaubanduse tõkestamist ja sellevastast võitlust ning inimkaubanduse ohvrite kaitset ja millega asendatakse nõukogu raamotsus 2002/629/JSK ([ELT L 101](#), 15.4.2011, lk 1–11).

²⁹ Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „Inimkaubanduse vastu võitlemise ELi strateegia 2021–2025“, [COM\(2021\) 171 final](#), 14. aprill 2021.

normide vastuvõtmist, puudutavad eelkõige inimkaubitsejate tegutsemisviise, sealhulgas inimkaubandusega seotud süütegude toimepanemist või nende toimepanemisele kaasaaitamist info- ja kommunikatsioonitehnoloogia vahendusel. Kriminaalõiguslikes meetmetes kindlakstehtud puudused, mis nõuavad õigusraamistiku kohandamist, puudutavad inimkaubandusega seotud süütegusid, mis on toime pandud juriidiliste isikute huvides, andmekogumissüsteeme ning riiklikke süsteeme, mida kasutatakse inimkaubanduse ohvrite varajaseks tuvastamiseks, abistamiseks ja toetamiseks.

- (4) Selleks et võidelda muudel eesmärkidel kui seksuaalse või tööalase ärakasutamise eesmärgil toime pandud inimkaubandusega seotud süütegudega, mille arv pidevalt suureneb ja mis on üha asjakohasemad, on vaja lisada sundabielud ja ebaseaduslik lapsendamine direktiivis sõnaselgelt loetletud ärakasutamise vormide hulka ning tagada, et liikmesriigid tõkestaksid oma siseriiklike õigusnormidega võimalikult erinevaid ärakasutamise vorme, kui neil on inimkaubanduse põhielemendid.
- (5) Üha rohkem inimkaubandusega seotud süütegusid pannakse toime või nende toimepanemisele aidatakse kaasa info- ja kommunikatsioonitehnoloogia vahendusel. Inimkaubitsejad kasutavad interneti ja sotsiaalmeediat muu hulgas ohvrite värbamiseks, pakkumiseks või ärakasutamiseks, kontrolli teostamiseks ja transpordi korraldamiseks. Interneti ja sotsiaalmeediat kasutatakse ka ekspluateeriva materjali levitamiseks. Infotehnoloogia takistab ka kuriteo õigeaegset avastamist ning ohvrite ja kuritegude täideviijate tuvastamist. Kuriteo internetimõõdme sõnaselge lisamine õigusraamistikku on seetõttu oluline.
- (6) Selleks et võtta tulemuslikumaid kriminaalõiguslikke meetmeid juriidiliste isikute kasuks toime pandud inimkaubandusega seotud süütegudele reageerimisel ja takistada nende süütegude toimepanemist, on vaja proportsionaalse kohustusliku lähenemisviisi kaudu tugevdada juriidiliste isikute suhtes kohaldatavaid sanktsioone. Seetõttu asendatakse direktiivis 2011/36/EL sätestatud vabatahtlikud sanktsioonid kohustuslike sanktsioonidega, mida kohaldatakse juhul, kui juriidiline isik võetakse vastutusele vastavalt artikli 5 lõigetele 1 ja 2.
- (7) Inimkaubandusevastases võitluses tuleb täielikult kasutada olemasolevaid vahendeid kriminaaltulu ja kuriteovahendite arestimiseks ja konfiskeerimiseks, näiteks Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi EL/XX/YY [*kavandatav direktiiv vara tagasivõitmise ja konfiskeerimise kohta*]³⁰. Tuleks soodustada direktiivis 2011/36/EL osutatud süütegudeks kasutatud arestitud ja konfiskeeritud kuriteovahendite ja kõnealustest süütegudest saadud arestitud ja konfiskeeritud tulu kasutamist ohvrite toetamiseks ja kaitseks, sealhulgas hüvitise maksmiseks ohvritele ning inimkaubandusevastaseks liidu piiriüleseks õiguskaitseks.
- (8) Selleks et suurendada liikmesriikide suutlikkust ohvrid varakult tuvastada ning nad asjakohaste kaitse-, abi- ja tugiteenuste juurde suunata, on vaja kehtestada liikmesriikides õigus- ja haldusnormidega riiklikud suunamismehhanismid. Piiriülese koostöö tõhustamise olulised meetmed on ametlike riiklike suunamismehhanismide loomine ja ohvrite edasisuunamise riiklike kontaktpunktide määramine.
- (9) Selleks et veelgi tugevdada ja ühtlustada kriminaalõiguslikke jõupingutusi nõudluse vähendamiseks kõigis liikmesriikides, on oluline kriminaliseerida ärakasutatu teenuste kasutamine, mida tehakse teades, et teenust osutav isik on inimkaubandusega seotud süüteo ohver. Selle kriminaliseerimine on osa sellisest terviklikust lähenemisviisist

³⁰

COM (2022) 245.

nõudluse vähendamisele, mille eesmärk on piirata suurt nõudlust, mis soodustab kõiki ärakasutamise vorme.

- (10) Selleks et teada saada inimkaubanduse täielik ulatus liidus, on tingimata vaja koguda täpseid ja ühtseid andmeid ning kogutud andmed ja statistika tuleb aegsasti avaldada. Nõue, et liikmesriigid koguksid ja esitaksid komisjonile igal aastal ühtlustatud viisil statistilisi andmeid inimkaubanduse kohta, on eeldatavasti asjakohane samm, et aidata kõnealusest nähtusest paremini aru saada ning tagada andmepõhiste poliitikameetmete ja strateegiate vastuvõtmine. Kuna on oluline, et ajakohased statistilised andmed oleksid võimalikult kiiresti kättesaadavad, on asjakohane määrata kuupäevaks, millal hakatakse kohaldama andmete kogumist käsitlevat artiklit, kõige varasem võimalik kuupäev, mis on käesoleva direktiivi jõustumise kuupäev.
- (11) Kuna käesoleva direktiivi eesmärke, nimelt tõkestada inimkaubandust ja võidelda selle vastu ning kaitsta selle kuriteo ohvrid, ei suuda liikmesriigid piisavalt saavutada ning selle ulatuse ja toime tõttu on seda parem saavutada liidu tasandil, võib liit võtta meetmeid kooskõlas Euroopa Liidu lepingu artiklis 5 sätestatud subsidiaarsuse põhimõttega. Kõnealuses artiklis sätestatud proportsionaalsuse põhimõtte kohaselt ei lähe käesolev direktiiv nimetatud eesmärkide saavutamiseks vajalikust kaugemale.
- (12) Käesolevas direktiivis austatakse põhiõigusi ja järgitakse Euroopa Liidu põhiõiguste hartas tunnustatud põhimõtteid, eelkõige inimväärikuse austamist ja kaitset, orjuse, sunniviisilise töö ja inimkaubanduse keelustamist, õigust isikupuutumatusse, piinamise ja ebainimliku või alandava kohtlemise või karistamise keeldu, õigust vabadusele ja turvalisusele, õigust isikuandmete kaitsele, väljendus- ja teabevabadust, kutsevabadust ja õigus teha tööd, naiste ja meeste võrdõiguslikkust, lapse õigusi, puuetega inimeste õigusi, keeldu kasutada laste tööjõudu, õigust tõhusale õiguskaitsele ja õiglasele kohtulikule arutamisele ning kuritegude ja karistuste seaduslikkuse ja proportsionaalsuse põhimõtet. Eelkõige on käesoleva direktiivi eesmärk tagada nimetatud õiguste ja põhimõtete täielik austamine ning nendest tuleb direktiivi rakendamisel lähtuda.
- (13) Euroopa Liidu lepingule ja Euroopa Liidu toimimise lepingule lisatud protokoll nr 21 (Ühendkuningriigi ja Iirimaa seisukoha kohta vabadusel, turvalisusel ja õigusel rajaneva ala suhtes) artiklite 1 ja 2 ning artikli 4a lõike 1 kohaselt, ja ilma et see piiraks kõnealuse protokoll artikli 4 kohaldamist, ei osale Iirimaa käesoleva direktiivi vastuvõtmisel ning see ei ole tema suhtes siduv ega kohaldatav. [Või] Euroopa Liidu lepingule ja Euroopa Liidu toimimise lepingule lisatud protokoll nr 21 (Ühendkuningriigi ja Iirimaa seisukoha kohta vabadusel, turvalisusel ja õigusel rajaneva ala suhtes) artikli 3 ja artikli 4a lõike 1 kohaselt on Iirimaa [oma ... aasta kirjaga] teatanud oma soovist osaleda käesoleva direktiivi vastuvõtmisel ja kohaldamisel.
- (14) Euroopa Liidu lepingule ja Euroopa Liidu toimimise lepingule lisatud Taani seisukohta käsitleva protokoll artiklite 1 ja 2 kohaselt ei osale Taani käesoleva direktiivi vastuvõtmisel mistõttu see ei ole tema suhtes siduv ega kohaldatav.
- (15) Kooskõlas liikmesriikide ja komisjoni 28. septembri 2011. aasta ühise poliitilise deklaratsiooniga selgitavate dokumentide kohta³¹ kohustuvad liikmesriigid põhjendatud juhtudel lisama ülevõtmismetmeid käsitlevale teatele ühe või mitu dokumenti, milles selgitatakse seost direktiivi osade ja ülevõtvate siseriiklike

³¹ ELT C 369, 17.12.2011, lk 14.

õigusaktide vastavate osade vahel. Käesoleva direktiivi puhul leiab seadusandja, et nimetatud dokumentide edastamine on põhjendatud.

(16) Seepärast tuleks direktiivi 2011/36/EL vastavalt muuta,

ON VASTU VÕTNUD KÄESOLEVA DIREKTIIVI:

Artikkel 1

Direktiivi 2011/36/EL muutmine

Direktiivi 2011/36/EL muudetakse järgmiselt.

- (1) Artikli 2 lõikesse 3 lisatakse lõike lõppu sõnad „või sundabielu või ebaseaduslikku lapsendamist“.
- (2) Lisatakse artikkel 2a järgmises sõnastuses:

„Artikkel 2a

*Inimkaubandusega seotud süüteod,
mis pannakse toime või mille toimepanemisele aidatakse kaasa info- ja
kommunikatsioonitehnoloogia vahendusel*

Liikmesriigid võtavad vajalikud meetmed tagamaks, et artikli 2 lõikes 1 osutatud tahtlikud teod ja vahendid ning artikli 2 lõikes 3 sätestatud ärakasutamine hõlmavad info- ja kommunikatsioonitehnoloogia vahendusel toimepandud tegusid.“

- (3) Artiklid 6 ja 7 asendatakse järgmistega:

„Artikkel 6

Juriidilise isiku suhtes kohaldatavad sanktsioonid

1. Liikmesriigid võtavad vajalikud meetmed tagamaks, et artikli 5 lõigete 1 või 2 kohaselt vastutusele võetud juriidilise isiku suhtes kohaldatakse kriminaalõiguslikke või muid trahve ning vajaduse korral järgmisi sanktsioone:

- a) riiklike hüvitiste, abi või toetuste saamise õigusest ilmajätmine;
- b) süüteo toimepanekuks kasutatud üksuste ajutine või lõplik sulgemine.

2. Liikmesriigid võtavad vajalikud meetmed tagamaks, et juriidilise isiku suhtes, kes on artikli 5 lõigete 1 või 2 kohaselt vastutusele võetud süüteo eest, mis on toime pandud artikli 4 lõikes 2 nimetatud raskendavatel asjaoludel, kohaldatakse järgmisi sanktsioone:

- a) ajutine või alaline ettevõtluskeeld;
- b) kohtuliku järelevalve alla võtmine;
- c) sundlõpetamine.

3. Liikmesriigid tagavad, et lõigetes 1 ja 2 osutatud sanktsioonid on tõhusad, proportsionaalsed ja hoiatavad.

Artikkel 7
Vara arestimine ja konfiskeerimine

Liikmesriigid võtavad vajalikud meetmed tagamaks, et nende pädevatel asutustel on kooskõlas Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiviga EL/XX/YY [*kavandatud direktiiv vara tagasivõitmise ja konfiskeerimise kohta*]³² õigus jälitada, arestida, hallata ja konfiskeerida tulu, mis saadi käesolevas direktiivis osutatud süütegude toimepanemisest või nende toimepanemises osalemisest, või kuriteovahendid, mida kasutati käesolevas direktiivis osutatud süütegude toimepanemiseks või nende toimepanemises osalemiseks või mis olid selleks ette nähtud.“

(4) Artikli 11 lõige 4 asendatakse järgmisega:

„4. Liikmesriigid võtavad vajalikud meetmed, et luua õigus- ja haldusnormidega riiklikud suunamismehhanismid, mille eesmärk on ohvrite varajane tuvastamine, abistamine ja toetamine koostöös asjaomaste tugiorganisatsioonidega, ning määrata riiklik kontaktpunkt ohvrite edasisuunamiseks.“

(5) Artikli 18 lõige 4 jäetakse välja.

(6) Lisatakse artikkel 18a järgmises sõnastuses:

„Artikkel 18a

Süüteod seoses ärakasutatute teenuste kasutamisega, mida tehakse teades, et teenust osutav isik on inimkaubandusega seotud süüteo ohver

1. Selleks et muuta inimkaubanduse tõkestamine ja sellevastane võitlus nõudluse vähendamise teel tulemuslikumaks, peavad liikmesriigid võtma vajalikud meetmed selleks, et kriminaliseerida ärakasutatute teenuste kasutamine, millele on osutatud artiklis 2, kui seda tehakse teades, et teenust osutav isik on mõne artiklis 2 osutatud süüteo ohver.

2. Liikmesriigid võtavad vajalikud meetmed tagamaks, et artikli 1 kohaselt kindlaksmääratud süütegude eest määratakse tõhusad, proportsionaalsed ja hoiatavad karistused ja sanktsioonid.“

(7) Lisatakse artikkel 19a järgmises sõnastuses:

„Artikkel 19a

Andmete kogumine ja statistika

1. Selleks et jälgida oma süsteemide tulemuslikkust käesolevas direktiivis osutatud süütegude vastu võitlemisel, koguvad liikmesriigid statistilisi andmeid.

2. Lõikes 1 osutatud statistilised andmed hõlmavad vähemalt järgmisi andmeid:

- a) artiklis 2 osutatud süütegude registreeritud ohvrite arv, jaotatuna registreerinud organisatsiooni, soo, vanuserühmade (laps/täiskasvanu), kodakondsuse ja ärakasutamise vormi järgi;

³² COM (2022) 245.

- b) artiklis 2 osutatud süütegude kahtlusosaluste arv, jaotatuna soo, vanuserühmade (laps/täiskasvanu), kodakondsuse ja ärakasutamise vormi järgi;
- c) selliste isikute arv, kellele on esitatud süüdistus artiklis 2 osutatud süüteo eest, jaotatuna soo, vanuserühmade (laps/täiskasvanu), kodakondsuse ja ärakasutamise vormi ning süüdistuse esitamise kohta tehtud lõpliku otsuse laadi järgi;
- d) esitatud süüdistuste arv (süüdistus artiklis 2 osutatud süüteo eest, süüdistus muu kuriteo eest, otsus süüdistust mitte esitada, muu);
- e) artiklis 2 osutatud süütegude eest süüdimõistetute arv, jaotatuna soo, vanuserühmade (laps/täiskasvanu), kodakondsuse järgi;
- f) artiklis 2 osutatud süütegudega seotud kohtuotsuste (õigeksmõistmine, süüdimõistmine, muu) arv, nimelt esimese astme ja teise astme otsuste ning lõplike kohtuotsuste (või kõrgeima kohtu otsuste) arv;
- g) artiklis 18a osutatud süütegude kahtlusosaluste arv, selliste isikute arv, kellele on artiklis 18a osutatud süüteo eest esitatud süüdistus, või artiklis 18a osutatud süüteos süüdimõistetute arv, jaotatuna soo ja vanuserühmade (laps/täiskasvanu) järgi.

3. Liikmesriigid edastavad komisjonile igal aastal 1. juuliks lõikes 2 osutatud statistilised andmed eelmise aasta kohta.“

8) Artiklisse 23 lisatakse lõige 3:

„3. Komisjon esitab [viis aastat pärast ülevõtmise tähtpäeva] Euroopa Parlamendile ja nõukogule aruande, milles hinnatakse, millises ulatuses on liikmesriigid võtnud artikli 18a järgimiseks vajalikke meetmeid ja milline on nende meetmete mõju.“

Artikkel 2

1. Liikmesriigid jõustavad käesoleva direktiivi järgimiseks vajalikud õigus- ja haldusnormid hiljemalt ühe aasta möödudes käesoleva direktiivi jõustumisest. Nad edastavad kõnealuste normide teksti viivitamata komisjonile.
Kui liikmesriigid need meetmed vastu võtavad, lisavad nad nendesse meetmetesse või nende meetmete ametliku avaldamise korral nende juurde viite käesolevale direktiivile. Sellise viitamise viisi näevad ette liikmesriigid.
2. Liikmesriigid edastavad komisjonile käesoleva direktiiviga reguleeritavas valdkonnas nende poolt vastuvõetavate põhiliste siseriiklike õigusnormide teksti.
3. Artikli 1 punkti 7, millega lisatakse direktiivi 2011/36/EL artikkel 19a, hakatakse kohaldama alates artiklis 3 osutatud päevast.

Artikkel 3

Käesolev direktiiv jõustub kahekümnendal päeval pärast selle avaldamist *Euroopa Liidu Teatajas*.

Artikkel 4

Käesolev direktiiv on adresseeritud liikmesriikidele kooskõlas aluslepingutega.
Brüssel,

Euroopa Parlamendi nimel
president

Nõukogu nimel
eesistuja